

Год. VI.

Број 46.

**НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.**

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА

ВЛАСНИК:

УРЕДНИК:

Њ. Светост Српеки Патријарх Георгије.

Протојереј Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 10. новембра 1896.

**Наука вере
и метод јој на дому и у школи.**

(П. Терзин.)

Човек као морално биће — према чему му се и сврха живота опредељује — мора припадати и каквом моралном телу; досад ина морална тела сем вере не познајемо, те по томе, сваки човек ваља да је члан које вероисповеди (Dr. Stöckl).

Држава се стара за безбедност и доброблаће појединих, а вера задовољава више, душевно-моралне потребе човека и баш због тога дјество последње ваља да је много снажније на човека него утепај прве. Ову аксиому благостања људства, државе, услед своје централизације, често заборављају, те под видом еманципације школе од *annexum religionis* подчињавају исту апсолутно себи (држави), која много мање природног, историчног права и специјалности од цркве (вере) има.

Црква (вера) услед антагонизма према данашњим струјама државним за постизање благостања човечанства, ваља велику пажњу да обраћа на васпитање будућих верних; но то тако благо и матерински да чини, да је породица и школа не би криво разумели и њен чин као акцију која реакцију побуђује — примили. Да би пак ово постигла, ваља сем припадајућег јој права над школом¹ и специјалности да стече, како би своју цел рационално постигла и исту на што темељнијем основу назидала.

Ми ћемо овде само о овом потоњем т. ј. о специјалности да говоримо, изложив пут са којим се до цели доћи може, образложив метод с којим се верни са науком цркве не упознати, већ прожмати могу. А да би нам посао што темељнији био, посматраћемо: I. општи преглед обуке вере у разним временима; II. градиво, и III. место учења.

¹ О овом даном приликом више.

I. Општи преглед обуке вере у разним временима.²

Тежиште и садржина доктрине хришћанства јесте живот и узвишена наука Исуса Христа и пожртвовање правоверних (мученика). Христос услед своје науке и живота не само да је неизприни извор Хришћанства, већ и први вероучитељ, пример, идеал сваком наставнику. Та узмимо само градиво чему је народ учио; или начин како је то чинио, па и учитељско понашање му, те ћемо видети, да је оно све тако усавршено, до чега смртни наставник доћи не може, јер божанствени дар да одраслима хлеба а деци млека даје, једино Њему као Богу и приличи.

По вазнесењу своме са земље, преда Он своју науку апостолима с упутством, да иду по свету и уче људе слову божјем. Апостоли и испунише заповест свога Учитеља, али већ као људи, једнострано бавећи се само са одраслима, а неговање вере у деце оставише породици; што је ова и чинила и то не с' малим успехом, као што нам и сведочи победа над поганством и житија светих. За време првог доба Хришћанства мајчино крило беше бедем школства против незнабоштва и Јевреја.

Но сасвим се променула обука вере установом, да се већ мала деца крсте, јер тим актом ступивши човек још из ране младости у заједницу цркве, изискивало се од њега и много ранија па и темељнија обука. Поред породице прихвате обучавање поједини вероучитељи. Но ови у току времена парализоваху цркву (веру) у себе, а на штету прве, и помеше свој позив, јер место да постадоше путовође душа, они хтедоше господарити над њима. Као свака неприродност тако и ова изазва реакцију што се назва реформацијом, и начин обуке вере промене се са реформаторима. Али ови падоше у други парадокс повративши истина првобитну цел обуке, али не погодише метод, не довађаху у хармонију природу ученика са учебником.

² Осећајући празнину методичне нам књижевности гледе веронауке а признавајући своју слабу млађану снагу за сходно оригинално дело, мишљах празнину бар колико-толико добрим контеплативизмом попунити чинећи изводе у срп. правосл. духу из сличних дела чувених страних педагога као: Dr. Kiss, Regeszy, Rousseau, Kehr итд.

Много рационалнију обуку видимо касније код пиетиста (на страни реформатора), а особито: Spener, Francke и Rambach при обуци вере довађаху у хармонију учитеља, ученика, метод и градиво. Од вероучитеља изискиваху: дар говора, вежбање, детињу наивност, стрпљење, правичност и побожност. Изискиваху даље, да се вероучитељ већ напред спреми, али питање нека не научи на изузет; нека се придржава катихизиса, али много нека не говори, већ питање из питања нека изводи, а тек по потреби тумачи. Прво да стави питање па онда да прозива; одговоре кад-год нека и понавља; „јест“, „није“ само од мале деце нека прима, од средњих веће одговоре —, а од старијих индивидуално размишљање нека изискује. У опште, прво на меморију, затим на разум и на последку на вољу нека утиче са својом обуком.

Пиетисте беху први, који испитујући природу децу увидеше, да их (децу) природи им сходним градивом, са библијским повестима, ваља и увести у заједницу Хришћанства.

У исто доба појавише се и порт-роалци са својим обновљеним методом гледе науке вере. Примедбе професора Петра Николе: „Морал је знање које се не може рано обучавати, јер човек у раном добу није у стању себе познати.“ „Ваља за тим ићи, да деца познају сву моралност а без да знају шта је морал.“ „Један сат говорити о моралном предмету није тешко; али сваки чин, свагда са моралношћу довађати у свезу, а без да ученици то примете и на то оуглају: то је што много вештине изискива а сучим се њих врло мало похвалити могу.“ Све то, ето, показује велико психолошко знање и ретко бистро схватање у ономе добу.

При обуци науке вере полагаху велики значај на чистоту породичног живота и у опште потпуно разумедоше све факторе за ваљано религиозно васпитање.

За овим добом сљеди XVIII. век; доба натурализма, када сваку доктрину на не-објективни суд природних студија пошаху и тек је онда за такoву признаваху, ако је поменути суд издржала. Овоме придође и покварено, лицемерно друштвено стање,

те уроди плодом горим од незнабоштва, јер почеше делити веру од цркве и представника јој. Прву још признаваху у неколико, али против ове друге и науке јој развише бој. Овај правац мање више обузе маха по свој Европи, а у највећој крајности изби француском револуцијом. На срећу човечанства ступи на позорницу људства Rousseau, који са неуморним одушевљењем брњао и доказиваше тадањем „мрачном слободоумљу“ права чувства срца. Према је и он сам рационалиста и слободоумњак, ипак „не може да замисли како би просто пасивна материја, жива, сензитивна бића створила.“ Он признаје у човеку од материје разликујућу богодану искру, позитивност душе. Признаје слободу моралности и принцип овога: савест. „Савест нам је — вели — божја реч у грудма и ово нам је директни доказ за истинитост верског и моралног убеђења нам.“ Ваљаног свештеника слугом доброте назива. Услед убеђења, да дете Бога као духа не може схватити, обуку вере најкасније почиње; али јаче уважава религиозно васпитање. Христа искрено љуби и верује у узвишеност науке евангелија.

При обуци вере, више примером хоће да дјејствује. Борац је права разума, због тога и касније почиње наставу вере, кад већ дете до известног степена умног развитка дође. „Прве обуке вере — вели — из природе ваља узимати и тек с овог се може прећи на стари и нови завет.“ У почетку нека се, без разлике на конфесију, у највећој простоти учи; а доктрине вероисповеди оставимо за одраслије доба. „Главно је побуђивање племенитих осећања и упућивање моралу.“ Библијске повести не сме да даде без разлике деци, већ само њима сходне, а место избачених пружа им лепе поучне и моралне ине приче.

Rousseau своје назоре тек само као идеје даде човечанству, које после филантропи, прилагодивши их према својим назорима, у практичност приведоше. Тако видимо Basedow-а где по његовим стопама ходи. Он прича деци библијске повести сходно гаткама, али се ипак труди да их убеди о истинитости им. Basedow и једномисљеници му, као Salzmann и Rochow, боре

се против шаблонског, неразумљивог учења и кажњења због науке вере. „Место вечитог јадиковања о грешности душе нам — веле — много би боље чинили да упознајемо децу са узвишеним поретком света а упозоравамо на свемоћну руку тога уређења.“ Са божјих створова апстрактно да се узвисујемо Богу; зато прво са простим и лаким причама да почнемо обуку, затим да пређемо на библијске повести и тек на послетку на строго узевши катихизис. „Главно је, да дете појми шта чини; не силимо га молити се Богу и ићи у цркву, већ нек онда чини то, кад за то душевну потребу осећа“; међутим примером својим развијајмо у њему ту потребу. Од вероучитеља двоје изискиваху: мисионарску оданост и добар метод. Прво зато, што одушевљавајући се за свој посао може своју дужност добро вршити, дочим ће без одушевљења остати тек надничари. Најбољи метод сматраху катихетични; а за наставу велаху, ваља да је религиозним осећањем прожмана, те тако „из срца на срце да иде“.

Поред поменутих реформатора морала друштвеног, ипак се налажаху, па и сада у XIX-том веку налазе, присталице верског слободоумља, те хришћански живот до ивице пропасти доведоше тако, да вероучитељ тибинске универзе Straus слободно изриче: „Ја обуку вере не налазим за потребну; јер веру кроји сваки себи, а морал опредељује казнени кодекс.“ Од овога само један корак беше до данашњег социјализма и ниҳилизма.

Но ипак — одстранивши ове екстремисте — данашње доба не може се небиготичношћу нападати, јер силни примери хришћанске љубави противно сведоче, особито код нас Срба. Слободоумље вере, које се код нас налази, није рђавог карактера као оно у Немаџа и других,¹ јер се не односи на правила и истине хришћанске науке, већ на слободу срца и воље; по томе нам се поменуто слободоумље тако исто не може у грех уписати, као што се не може у заслугу убрајати незнабожачкој митологији, што се међу незнабошцима на-

¹ По свој прилици зато, што немамо толико и таквих филозофа.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ђоше мислиоци, који се узвисише до једнога, правог Бога.

За саму пак веру не бојмо се да ће је потоњи нападаји поколебати и оборити, јер: „Суштина вере је чувство самоосећања којим се инстинктивно Свевишњем подчињени, а уједно и с њим у заједници осећамо.“² Вера у тој својој суштини свагда ће остати и у томе је ништа никад поколебати неће моћи.

Бацимо ли поглед на педагошку страну обуке вере XIX. века, морамо признати, да је у томе много учињено. Једина мана овога века јесте, што хтеде толерантан бити према свима конфесијама, те постави мутуалистичне школе, у којима обучавају изводе хришћанске науке стварајући тиме општег човека, заборављајући, да општи човек (комуне) тако исто не може постојати, као што и ине опште представе конкретности не подпадају. Од специјалиста овога доба главнији су: велики педагог Disterweg који велаше, сваки човек у развоју своме ваља сходан пут да учини, ког и човечанство пређе; по томе настава ваља да је исторична, јер изучавањем човечанске историје човек сам себе, а изучавањем повести вере, религиозну самосвест развија. По томе религиозно васпитање није ништа друго, до исторично, и тако — „повест у настави вере и ништ друго.“ „Вера а не теологија; морална учења а не догматична правила“ Мњења је дакле тога, да повест ваља наивном озбиљношћу причати, (пример је сам Христос) очигледном је представити, верском садржином конкретним је начинити, да би је деци протумачити —, и она (деца) схватити могла. Повест истина не пружа животу никакав систем, али га у животу побуђује; размишљати и осећати учи, рађа виша чувства и открива нам непрестано развиће човечанства.“

Но откуд да узмемо повест за школу; да ли из старог или новог завета? — Из оба али само оних, које су психички истините, и које на срце, разум и вољу утичу; а предавати их ваља тако, да нас слушаоци разумеју, дотично да осећају што им се предаје и о том да размишљају.

² Sleiermacher.

Стварајмо деци у причама прикривене религиозне и моралне представе и појмове, а применимо исте на живот децји. Пресадимо им у срце мисли, које су заслужне да их запамте, али са пажњом да их не оптеретимо, јер оптерећење памтења зароби душевност, угуши индивидуалитет У опште, при учењу пазимо, да: „расветљењем разума не угасимо топлоту срца!“

Други ваљан методичар овога века, по чијем основу и данашња обука вере иде, јесте К. Kehr. Он вели да су библијске повести основа религији, јер облик историчног учења најбоље одговара природи дечијој. Није зато да се дете чим у школу ступи повестима учи, него да се прво за ове предспрема чини: што ваља да се састоји из кратких религиозних, по садржини простих прича. После по године — вели — могу доћи библијске повести, но при избору ових будимо обазриви. Нека нису ван познања дечјих. Најбоље су примаљиве дечије и породичне приче. Бар прве године упознајмо их само с онима, у којима је садржина проста али цупа морала, јер на децу само такове утичу. Тако прича о Авелу и Каину, као и разпеће Христово није за почетнике.

За само приповедање повести, вели, да се вероучитељ придржава библијских речи, но несхватљиво да изостави; тешко нека замене са лакшим, а нека се чува смутљивих фраза и реченица. У току учења нека пази вероучитељ на психолошку везу појединих прича, како би деци постепено показао царство божје на земљи; верске појмове такође нека из повести извађа.

Kehr на следећи начин побија противнике учења старозаветних повести: „Услов за напредак сваке генерације јесте акцептирање пређашњег изума. Такав моћни услов јесу библијске повести, јер су Јевреји класични народ вере. Ако је вера — конкретно узевши — заиста унутарња и необорима веза, која нас и свако биће са Богом везује, онда је — субјективно узевши — ова веза свест појединих бића и онда се не може опорети, да код Јевреја, у оно доба, није био најчистији појам о Богу. Грци развише уметност, Римљани права, а Јевреји појам о Богу. Хоћемо ли ма коју

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вештину или науку да испечемо, морамо је из основе почети. Уметник млади и данас иде изучавати старине грчке; млади правници прво уче историју римског права; па и ми зато упознајемо децу прво са повешћу Јевреја, јер нам ту вера у конкретном облику, у живом примеру стоји.“ Библијске повести у најлепшој боји представљају нам благодетни посылат милости и милоте, а грозне посљедице греха и варварства. Оне нам и поред своје детињске наивности најприродније показују верске аксиоме, те за то баш и јесу сходне деци. „У њима историја и наука, наука и живот, вера и морал у тако блиској вези стоје као пигде.“ Сваки им се део тако разговетно на Бога односи, а за сваког је тако просто разумљиво написано, да у њима сваки своју душевну слику налази. „На најпоследње, библијске повести не само ради моралне им вредности или ради развијеног у њима појма о Богу, већ и због очигледног облика им, најцелисходније су за основну обуке вере.“*

(Наставиће се.)

* Praxis der Volksschule и Der christliche Religionsunterricht in der Volksschule v. Kehr; од којих дела гледе обуке вере до данас бољих у светској књижевности нема.

Бог и друштво.

Бесједа Оца Августина од Монтезелтра.

С талијанског превео Јован Узелац.

Господо! Говори се, да се савременим друштвом не може више управљати, да се појам авторитета презире, да употреба јавне власти, осим што одржава респект и послушност, изазива само завист и мржњу. Уздише се пад опадањем нашег морала, због дрскости страсти, због силног и непрестаног подизања духа непокорности.

Па како, да се избјегну посљедице обожавања човјекова Ја, посљедице практичног атеизма, који је основ толиким доктринама, и посљедице неодвисности морала? Кад се неће више управа божја, како да се подамо управи људској? Кад се ради о друштвеном уређењу без Бога, ослањајућ се само на разум; кад се јавно учи, да први и последњи узроци нијесу ништа друго него пуке и једноставне ап-

стракције; кад се народу говори, да се Бог не брине о нама; кад се тврди, да човјек треба да буде сам господарем судбине своје; кад се теоријама овим придружују призори бунења, триумф интрига, презирање силе, бестидност неуспјеха; кад је већ дотле дошло, — како, да не оскудева ослонац јавној свијести? гдје да нађемо подлогу за ред, постојаност, спокојство, мир?

Казао је Prudhomm: Оним даном, кад су оци наши прогласили своја права, попиштен је авторитет на небу и на земљи; бар је постао немогућим. Те посље неколико редака строги логичар додаје: „Монархија или Цезаризам“; и ова дилема, господо, била би неизбјежна, била би фатална, кад Бог не би требао више водити рачуна о свијести људској, кад људи не би водили другог рачуна него о властитим правима, кад се над права та не би поставило право Божје.

Права људска без права Божијих! Шта су та права? Шта могу бити? Шта су била за прошлост? Крвава ступица, то добро знате; и кад би вам морао приповиједати историју, морали би се згражати. Они поштоватељи права сиромашног народа постали су најгрознији тирани; кажу да су усавршили знаност, ал њихова знаност је лаж. Не скривали се у ријечима њиховим пука профанација?

Па пошто су оборили хиљаде жртава за живота, варају још и посље смрти.

Права људска без Божијих права, јесу снови, тлапње. Заиста, јер докле би дотјерала та права, каква би била њихова морална снага и њихова санкција? Како би се остварила? Шта кажем?! . . . како би их разумјели? Како да мислимо о равнотежи сила без општег тежишта? Како ћете се користити топлотом, кад потрнете огњиште, од ког топлота долази?

Хоћете на земљи свјетлост, топлоту, хоћете плодност биљака, живот бића, па ипак да не говорите о сунцу?

Не говорте дакле о одстранењу Бога, а да буде ред у друштву.

Бог је извор бића, и не само узрок живота, већ извор, центар. Он је извор сваког реда, сваког мира, постојаности и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

слободе: Он је хармонија физичког поретка.

Он је дао свима тјелесима законе, а најмање човјек може бити изван њих; хтјети отступити од закона ових, значило би створити правило по ком не може поредак настати.

Дакле господо, ништа није корисније, ништа пужније, ништа није друштвеније, него проучавати права Божја, јер поштовање Божијих права, прибавља поштовање правима човјека и друштва.

Господо! Какав је положај човјеков, посред овога свијета, чије дивне хармоније доказују узвишеног умјетника? Човјек ту влада, као господар, као цар; но је ли он у истини апсолутни цар и господар? Све што је под његовим ногама дугује му послушност; све што је на земљи овој, одређено је, да њему служи; па зар поврх главе своје не има он ништа узвишенијег? Знаност нам показује, да стварање непрестано напредује од минерала к вегеталима, од вегетала, животињству, од животињства човјеку. И ово непрестано корачање доказује, да човјек није посљедња ријеч стварања, да мора ићи још даље још много даље; ићи до Бога.

Ето зашто знапствено невјерство негира Бога као Створитеља; јер кад би га признало за Створитеља, морало би га признати и за законодавца.

Доста је посматрати човјека, па да разумијемо, да је Бог апсолутни Господар, а човјек биједно створење, које овиси о њему. Доста је бацити само један поглед на наш положај, на наша дјела, наш живот, па да се увјеримо о ништавости својој.

Бацимо најприје један поглед на нашу природу. Ми се нијесмо питали хоћемо ли се родити, као што је казао праведни Јов: „Зашто си ме позвао из утробе материце моје?“ Ми се не питамо, хоћемо ли живити; наш живот не зависи од нас, и макар шта може га уништити. Не питамо се хоћемо ли умријети, ми немамо право знати дана, сата, момента наше смрти; наша слобода води до самоубиства; мјесто да нас уздигне из таме, која нас обавија, баца нас у бездан безбројно горих зала.

Између наше колијевке и гроба нашег, на који смо бачени да плачемо, има нека

земља, која очигледно припада неком другом, који је био прије нас и који ће бити и кад нас не буде више, и на којој ће други пребивати после нас; нека земља, која нас носи кроз простор, као дјецу, коју мати љуља на својим грудима.

О господо, доћи кад смо позвани, остати док нам се пушти, пребивати плачућ на овој земљи, отићи кад се Богу свиди, без да знамо сат ил час; ето таква је на земљи судбина наша.

А зашто то? Зато, што смо створења у власти Створитеља. А какав је положај наш? Непрестана одвисност. Зависимо од материје која нас уздржава, буну обара; зависимо од биља, које од земље чини нашу ранитељицу, од животиња, од којих се неке, са радњама њиховима натјечу са нашим дјелима, од којих неке дају нам млијеко и месо; зависимо од бјеса волова од жестине елемената, од промаје вјетра; ма и најмањи перед може да нас убије. Па и од оног гаса, који обавија земљу, ми зависимо, јер са саставом својим пружа извор животу нашем. Па кад би тај гас сасвим упило море, земља би остала опустошена; не би више било ни биља ни цвијећа, ни шума ни животиња, а људи би лутајући, један за другим угинули од глади, као жртве од бродолома, као каравана залутала у пустињи; и прије једне пећеље, наша би сиромашна планета, промјењена, обезпорођена, лутајућ око сунца, показивала у свој тајној путњи само црне црте неке, насликане овђе онђе од пролаза облака.

Положај човјека на овој земљи јест дакле непрестана одвисност; и иза свију ових бића и свију елемената од којих зависимо, увијек се показује чврста и моћна рука Божија.

Па зар и у дјелима нашим? У свему што радимо има нешто несавршеног; наша никад није доста дуга рука да досегне; и што више напредују знаности и умјетности, све се већма осјећа тај недостатак.

„Човјек увијек пада, а Бог га увијек подиже“, рекао је један учени писац.

Човјек може припремити земљиште, може га посијати, може засадити и полијевати дрвеће, ал не може са талентом

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

својим располагаати са сунцем и кишом, не може учинити, да сјеме никне, да расте дрво, да носи плода. У његовим дјелима, у зноју његову, у плоду зноја тога, увијек је потребна интервенција Божја.

У свему што радимо увијек нешто не достаје, у знаности, умјетности, трговини, индустрији, у политици, кад сте све предвидили, још увијек остаје нешто да се учини. То је један елеменат, на који наша радња не упливише, то је елеменат, који омеђава све и затвара круг. Овај елеменат невјерници називљу случајем, судбином, а религија га назива Провидношћу.

Па и сами невјерници признају тај факт, јер се манифестује. У свима одношјима живота, у свима манифестацијама генија, у умјетности и знаности, човјек је сам по себи немоћан, његово је дјело несавршено.

Охолост човјечја тако је присињена, да призна, да не има ниједне прилике у његову животу, која би зависила сасвим од њега, и да му не само не припада будућност, него да ни садашњост није у његовој власти; стога је и постала она позната пословица: — човјек снује а Бог одлучује

Напосљетку шта је наш живот? Колико му треба, да угине? Једна промаја вјетра; један ујед отровног инсекта, један микроб; и ето смрти. Ми живимо у свијету, да одржимо живот наш, ал нам не иде за руком. Ми смо открили снаге природне, ставили на наше располагање тајанствене енергије њене, ал оне нам се не покорављују, ако се ми не покоравимо њима.

О човјече, ти си диван на локомотиви; ја се дивим хармоничкој снази оних точкова, оних ваљака, зубова, оних чудноватих сапона, али пази добро, да се не титраш ниједним законом природе. Котао ће отићи у прсак и ти шњиме.

Човјек може равнати са законима природе, ал се мора прије покоравати њима; и тако нас све води пред Божје ноге, пред олтар. Допустите, да се задржим још мало на овој тачци.

Са дјелима Божјим не бива као са дјелима људским. Дјела људска једном изведена, добивају неки извјесни степен не-

зависности, јер свршена, остају независна од њихова автора. Ту су материјали и инструменти; камење, којим се зиђе било је прије зграде, мрамор и бронза, били су прије статуе! кистови и платно прије оквира; кад је свршен оквир, статуа и зграда, умјетник исчезава, умире, али дјело његово остаје и постоји осим њега независно о њему.

Умрли су Микел-Анђело, Рафаел, ал је Ватикан ту; остале су галерије са њиховим дивним сликама, свједоци величине њихових автора. Рим и Фиоренца са поносом показују ремек-дјела ових двају генија, који су понос и слава наше миле домовине. Али, то се не може рећи, о ремек-дјелима Божијима; не може се рећи, да је Бог, створивши човјека, пренио своју моћ у друге свијетове. Св. Августин каже: „Non feci atque obii“ јер куд би отишао кад је Бог свуда, кад неизмерношћу својом испуњује земљу?

Но пије доста: има још други мотив, да промотримо из ближе; који је нуждан, да останемо у нашем стању бића, да не паднемо у ништа. Других би узрока нестало, кад нас први узрок не би овђе одржао.

Погледајте дим, који излази из строја пароброда; строј пшчезне, али дим се још повлачи. Погледајте поточић који се са горе спушта, кад се удаљио од извора свога, тече још полаганије; али откините човјека од Бога, и он ће се претворити у ништа. Да се одржимо, треба заиста, бар нешто да имамо, али, ми немамо ништа, наше биће не припада нама, ми постојимо јер се трпимо: наш живот је израз Божје доброте. Све што имамо, имамо непрестано од Бога. Ми живимо од дана до дана, од сата до сата, од часка до часка, као сјен, ког нестaje око поднева, и који дугује своју екзистенцију сунцу.

Ми смо сами по себи ништица бића, као што је тама ништица свјетла. Кад неки глас пјева у тишини, кад нека свјетлост засија у тмини, то сигурно тишина није узрок, да глас одјекује, тама није узрок, да сија свјетлост, тако није оно ништица, што даје да створење траје. Створење не може имати одржања свог, већ из руку свога Створитеља.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Иначе кад створење, не би морало зависити од ког је створено, онда глас не би зависио од пјевача, нити пламен од огњишта, То би онда био моменат, у ком би створење имало у себи право бића свога: али постојати на тај начин, својствено је само Бесконачном, и створење постало би Богом.

На то нам је одговорити, да створења имају у себи принцип одржања, ког су добили од Бога.

Јер ако човјек зависи од сила природних, то ове силе имају у себи нешто створена или нестворена. Ако имају штогод створена, онда оно што се је рекло о нужности бића за своје уздржање морало би се приписати овим силама, које требају Бога у свим моментима њивова бића, како за први, тако за други, трећи моменат, и т. д.

Ако на против имаду нешто нестворена, онда оне зависе од Бога, као што је рекао пророк: „десница божја створила је кријепост“... Бог кад је уредио њихове релативне границе, њихове друге узроке, није могао казати. „Дјело моје је свршено, ја одлазим.“ Онда би других узрока, поставши пуким апстракцијама, нестало и све би пропало.

Дијете, које говори матери: „Бог даје, да расте цвијеће и плод.“ говорећ метафизички не вара се. Од Бога само и по њему они постоје. Зайста он говори: Ја сам Онај који све стварам, који владам, равнам и настављам дјело стварања.

Јест, Бог равна сјетилима небеским, Бог произвађа по божанском расположењу своје све ствари, по броју и мјери.

Да, Бог формира цвијеће, даје живот свима сјеменима, даје да тече крв кроз све жиле. И на све те ствари ударио је Он неизбрисан печат свој. Погледајмо печат тај, чујмо његов глас, који пјева о Њему; све ствари пјевају Божију славу: Небо и земља приповиједају Божију славу.

Свемир је непрестана појезија, непрестана химна, непрестана пјесма, а Бог је велики управитељ те појезије, те химне, те пјесме. Бог је велики музичар, и под његовом руком (нек ми се дозволи та метафора) нишница постаје неким органом, пианофортом, а свако је створење као нека

пота, која траје, док Бог на жици држи прет свој; дигне ли Бог прет свој, то титраји ишчезавају, пота престаје, живот створења нестаје као дах. Тако смо и ми само поте, предигра, произведена титрајима неизмјерног пианофорта тог, под додиром прста Бога свемогућег.

Све што је створено Бог одржава. Бог нам даје количину радња. Он нам даје руку своју и ми живимо; устегне ли Он руку своју наш се живот гаси.

(Свршиће се.)

Извештај петроградске комисије св. Синоду.

(У погледу учења Старокатолика.)

„Утрехтска изјава“, која је од веома велике важности за Старокатолике, не додирује сва догматска питања.

Две последње тачке, седма и осма, исказују наду, да ће напори богослова — да се дође до сагласности у погледу разлика међу црквама, — који се не јављају у такој полемици, која, грешећи против истине и љубави, само вређа и раздражује противнике, него у правичном расуђивању о битним разликама, сагласном с духом љубави хришћанске, — бити једном овенчани успехом, и да је верно чување учења Христовог, кад се уклоне све заблуде и злоупотребе, које су се с њиме измешале са човечје кривице, најбоља залога успеха у борби са савременим неверјем и религијозном равнодушносту. Комисија је само могла пристати уз те лене наде.

Исто тако није било спора ни око прве тачке „Изјаве“, да *quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est, hoc est vere proprieque catholicum*, и с тим начелом сагласног уверавања Старокатолика, да се они „чврсто“ држе „вере старе цркве, како је она исказана у васељенским симболима и у од свих признатих догматичким одредбама васељенских сабора неразделене цркве прве хиљаде година“. — Да под тим „васељенским саборима“ Старокатолици разумеју баш седам васељенских сабора, види се из швајцарског катихизиса и из њихове изјаве о томе у Луцерну.

За две друге (4. и 5.) тачке, у којима Старокатолици исказују свој протест против познатих римских була и дисциплинарних од-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

редаба тридентинског сабора, комисија је мислила, да их није потребно подврћи расправи, јер православна црква не признаје тим булама и сабору никаквог авторитета.

Сасвим одређено „Изјава“ (3. тачка) одбацује папски догмат о непорочном зачећу пресвете Деве Марије. Пошто ни у Катихизисима ни у Руководству нема ни трага томе учењу, Комисија је признала, да се у тој тачки Старокатолици не разилазе с православном црквом.

У другој тачки „Изјаве“ старокатолички се епископи толико одређено изражују о правом смислу историјског првенства римског епископа, да је Комисија признала, да и у учењу о Цркви и њеној Глави у садашње време не постоји разлике између православне цркве и Старокатолика.

Пошто се ни у Руководствима, ни у Катихизисима у учењу о добрим делима, гресима и загробном животу не срастају оне особине, које разликују римокатоличку цркву од православне, Комисија је признала, да се у тим тачкама учења Старокатолици не разилазе с православном црквом.

Тако од шест догматичких разлика, на које је указано 1874. год., у садашње време остаје у снази само једна; *мишљење о исхођењу св. Духа.*

Али и у одређивању те разлике настала је већ битна промена.

Смисао те промене постаје јасан тек само с гледишта, које имају Старокатолици на саме себе.

Старокатолици не траже *присаједињење* православној *Источној* цркви као они, који се обраћају из *јереси* или *раскола*. Они мисле, да сада, уклонивши из свога учења све новотарије римокатоличке цркве, немају никаквог лажног учења. И они желе, да се православна црква односи према њима тако исто, као што се православна источна у време васељенских сабора односила према савременој западној цркви, да на њих гледа тако, као што су у своје време источни Хришћани, ученици Атанасијеви, Василијеви, Григоријеви, Јованови, Кирилови, гледали на западне Хришћане, ученике Иларијеве, Амвросијеве, Августинове, Лавове, т. ј. не гледећи на особине њиховог западног обреда, устројства и личног богословског мишљења, да призна истоветност право-

славне вере, које се држе Старокатолици, са оном католичком вером, коју чува сама православна источна црква и да их — на основу те истоветности у неопходном — удостоји своје заједнице.

По мишљењу Старокатолика, та „*in necessariis unitas*“ међу њима и православном црквом постоји од онога тренутка, кад су они уклонили „*Filioque*“ из симбола, и тим самим свечано признали, да учење о исхођењу Св. Духа *и од Сина* није догмат.

Али Старокатолици нису уклонили ту реч из симбола само стога, што је она била најкаснији додатак симболу и што је ту била унесена канонички неправилно, али не и стога, што су стекли уверење, да се у *Filioque* проповеда *лажно* учење. Они само узимају — и у томе је њихова *битна разлика* од паписта, — да гледиште, које се налази у речи *Filioque*, никако не може бити догмат, т. ј. истина, која је неопходна за вечно спасење, те према томе обвезна за све Хришћане, — стога не може бити што васељенска нераздељена црква није проповедала то учење, и оно се дакле не налази у апостолском аманету вере.

Али из тога још не излази за Старокатолике, да се догматична истина налази у гледишту, које је управо противно *Filioque*: *Св. Дух ни у ком смислу не исходи и од Сина*, т. ј. не излази, да је *Filioque* лажно не само *по облику израза*, него и *по садржају*. Догматом не може бити, по мишљењу Старокатолика, ни то противно гледиште, — не може бити са истих разлога, које они изnose против *Filioque*.

Према томе би Старокатолици желели, да их православна црква не осуђује за то, што се они, поводећи се за неким западним оцима и учитељима, држе *Filioque*, као приватног богословског мишљења, које, ипак, није обавезно ни за ког. Они уверавају, да у томе приватном мишљењу, *како га они свакако*, нема ни сенке, која се не би слагала с православним догматом. Тако они најодлучније одбијају сумњу, као да не признају Оца за јединог виновника бића Сина и Духа и да Сина поштују као друго начело Св. Духа. То филиоквистичко представљање, које не смеју Старокатолици да осуде, по своме садржају, као што они мисле, не противречи ни учењу св. источних отаца за време нераздељене цркве.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Пошто је учење св. отаца источних и западних Старокатолицима потпуно познато и пошто, с друге стране, верни тумачи својих личних богословских мишљења могу бити само Старокатолици, Комисија мисли, да их треба оставити њиховој богословској савести, да реше, да ли су њихови назори сагласни са овим ставкама:

„1. **Бѣрѣмѣз, пакѡ Отецѣ естѣ вина Бѣна и Дѣха: Бѣна чрезѣ рожденіе, Дѣха же Бѣлатѣгѡ чрезѣ исхожденіе. Отецѣ рождаетѣ Бѣна и изводитѣ Бѣлатѣгѡ Дѣха, Бѣнѣз же рождаетѣ ѿ Отца, и Дѣхѣз Бѣлатѣй исходитѣ ѿ Отца. И тако чтемѣз единое начало и признаемѣз Отца единою виною Бѣна и Дѣха.**

Из Чина исповѣданія и окрѣпанія архі-
рейскаго, лист други, на другој страни.

2. У богословским теоријама избегавамо свакакове представе и изразе, у којима би се ма у колико признавала у св. Тројици два узрока или два начела, ма се таква и не схваћала у једнаком смислу, н. пр. кад би се Син признавао за *друго* начело или *други* узрок Св. Духа; или кад би се Отац и Син замислили, да су сједињени у *једно* начело за извађање Св. Духа.

3. Остављамо богословској спекулацији и испитивању тумачење неких назора о просијању Св. Духа кроз Сина, који се налазе код неких св. отаца и црквених учитеља (τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς ὃ Ὑιοῦ φανεροῦται, ἢ πέφηνεν, ἢ ἐκλάμπει, ἢ πρόβεισι, ἢ ἐκπορεύεται), да ли се просијање од Оца кроз Сина односи само на временито посланство Св. Духа у свет ради среће твари, или се оно може замислити и у *вечном* животу Божанства.“

—

Никада у пређашње време полемисте не претпостављаху, да међу православном и римокатоличком црквом може бити *догматичке* разлике у учењу о евхаристији. Али у шестој тачци „Утрехтске Изјаве“ старокатолички епископи „сматрају као своју обавезу, да изјаве, да они сасвим верно, у целини и чврсто чувају стару католичку веру с погледом на св. тајну олтара, верујући, да под видом хлеба и вина примамо тело и крв Господа нашег Исуса Христа. Евхаристичко богослужење у

цркви није настављено понављање или обновљење измирујуће жртве, која је једном на свагда принесена од Христа на крсту, него се његов жртвени карактер састоји у томе, да је оно њена успомена, која не престаје, и истинито присуство тога јединог принашања Христа за спасење искупљеног човечанства, које се свршава на земљи, и које ће се, по Јевр. IX. 11. 12., непрестано свршавати од Христа на небу, јер Он сад стоји за нас пред лицем Божјим (Јевр. IX. 24.). При таком карактеру евхаристије у одношају према Христовој жртви, она је у исто време освећена жртвена вечера, у којој верни, који се причешћују тела Господња и крви Господње, имају опћење међу собом (1. Кор. X. 17.)“

У томе се опажа ово:

1. Исповедајући, да у св. евхаристији верни примају Самог Христа, старокатолички епископи не исказују јасно, да су хлеб и вино у евхаристији само тело и сама крв Христова услед „*преложенія*“ — „*пресвщствленія*“.

2. Израз „Утрехтске Изјаве“, да је евхаристија „истинито присуство тога јединог принашања, које се свршава на земљи и које ће се непрестано свршавати од Христа на небу“ — по букви се може и тако схватити, да су хлеб и вино у евхаристији тело и крв Господа *per impanationem*, због *ubiquitas corporis et sanguinis Christi*; или пак због тога, што „тело, које се узнело, силази с неба.“

3. У „Руководству“ и „Катихизисима“ у учењу о св. евхаристији нема спомена о „*преложеніи*“ — „*пресвщствленіи*“.

4. А у својој миси Старокатолици речи „*sanctum sacrisicium, immaculatam hostiam*“ замењују догматичком идејом о Христу — вечном првосвештенику, који сад стоји за нас пред лицем Божјим.

5. Али, с друге стране, у „Утрехтској Изјави“ старокатолички епископи изјављују: „са свом правилношћу у *целини* и чврсто чувамо *стару католичку веру* односно св. тајне олтара.“

С обзиром на све то Комисија мисли:

Пошто у *догмати* о св. евхаристији православна источна католичка црква јесте сагласна с римокатоличком (папистичком) и пошто се и ова последња не слаже с представама протестаната и реформата; то ми, који смо далеко од тока црквеног живота на западу, не

схваћамо, у чему наиме старокатолички епископи виде „своју обавезу“, да се изјасне у тачци шестој о догматичком предмету, око кога нема никаквих противречја на земљишту православно-католичком и римско-католичком, и при том да се изјасне не о *чишавом* том догмату потпунице (изневши и учење о преложењу), него само о његовом једном делу.

Стога је неопходно, да Старокатолици:

а) прво, разјасне, ради уклањања којих догматичких и практичних заблуда је изложена шеста тачка „Изјаве“ баш у датом, а не у другом (старином освећеном) облику,

и б) друго, да разјасне, има ли какве му драго разлике међу њима и римокатолицима у догматском учењу о св. евхаристији.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

(Молебствије за царицу и краљицу.)

У прошли четвртак, на превишњи имен-дан Њезина Величанства, царице и краљице Јелисавете, служено је у саборној цркви молебствије. При свршетку изговорили су ђакони многољетствије за цара и краља, а онда за царицу и краљицу. Молебствију присуствовали су слушаоци богословије и ученици гимназије и српских православних основних школа са професорским и учитељским особљем.

(Митрополитски Црквени Савет) сазван је у своје редовне седнице дана 9. (21.) децембра о. г.

(Седнице архијидејезалних епархијских власти.)

Архијидејезални административни одбор сазван је у своју редовну седницу 18. (30.) новембра, а конзисторија 19. новембра (1. децембра) о. г.

(Радња епархијских власти у Новом Саду.)

I. Епархијска конзисторија бачка имала је дне 28. октобра (9. новембра) о. г. своју седницу, у којој су, под председништвом високопреосвећеног господина епископа *Германа Опачића*, између осталогa реферисани и решени ови предмети: Узети су на знање отписи високопреосвећеног господина епископа *Германа*, да је бившем бођанском игуману Мирону Ђорђевићу каноничан отпуст из дијецезе поделио, и да је свршеног богослова Миливоја Сивачког, који је за ђакона сентомашког изабран и потврђен, дана 16. (28.) септембра о. г. за ђаконa рукоположио. — Од високог кр. уг. министарства про-

свете достављена на мњење молбеница К. П. Ј. пароха у Р. радкi получења државне приномоћи повратиће се високопостом без препоруке. — Узет је на знање и саопштиће се коме треба отпис високопостог министарства, да је Ј. Ж. свештеничкој удовици у С. 30 фор. у име државне приномоћи поделило. — Поводом односног отписа високопостог министарства, наређене су нужне исправке у матици крштених срп. правосл. парохијског звања у К. од 1878 и 1883, а тамошњем пароху подељен строг укор с угрожењем најозбиљније последице због тога, што је односну децу као „незакониту“ убележио, ма да им мати још од свога законитог мужа правољано разведена није била. Уједно је парохијско свештенство поново упозорено на наредбу всл. МЦСавета бр. М. 603/МЦС. 70. ex 1890. по којој се свештеницима као водитељима матица, под највећом личном одговорношћу наређује, да се у погледу уважања невокрштене деце у матице крштених строго равнају по постојећим прописима *имајући у матрикуле уписати законитог супруга матере новокрштеног детета као оца тога детета*. — Оба компетента на упражњену системизовану капеланију у Ст. Бечеју припуштена су избору. — Од пријављене тројице компетентата на упражњену системизовану капеланију у Сомбору припуштени су Јереј С. П. парох из Н. и ђакон Ђ. П. из С., трећи пак компетентат одбијен је од избора. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера новосадеког, да је у смислу добивеног налога, администрацију парохије св. успенске цркве у Новом Саду предао личном помоћнику при истој цркви јереју Николи Теодоровићу. — Призив јереја Т. В. П. пароха у С против конзисторијске одлуке бр. К. 355/80 ex 1896. вратиће се призиватељу уз обавештај, да против одлука у сумарном поступку донесених, у смислу постојећих законских одредаба нема места призивима, јер су исте одмах правољане. Уједно је исти парох због вређања претпостављених власти, док се та ствар коначно не реши, суспендован. — Узет је на знање извештај окружног протопрезвитера старобечејског, да се је парох сенђански протојереј Александер Николић упокојио, а уједно је одобрено распоређење истог протопрезвитера, којим је привремену администрацију упражњене сенђанске парохије поверио личном помоћнику покојнога пароха јереју П. П., те ће исти парохијом управљати све док се парохија та стално не попуни. — Извештај окружнога протопрезвитера сомборског о сprovedеној истрази против М. Б. пароха у К. издат је претходно фискалу на мњење и предлог. — Позваће се општина

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

у Ж. на изјасњење: да ли јединог компетента на тамошње упражњено место протопресвитерског капелана, свршеног богослова Ст. Т., за таковог капелана прима? — Упућен је фискал, да против јеромонаха Г. К. поднесе формалну тужбу на лишење свештеничког, односно монашког чина. — Узет је на знање избор питомаца платонеумске закладе у Сомбору. — Припуштен је полагању стечајног испита Ј. Р. администратор парохије Гложан-Чебске. — Пријава Д. Ј. пароха у М. против тамошњег скупштинара Н. Гр. Р. устуђена је административном одбору на надлежно решење. — Подастреше се високом министарству просвете списак стипендиста закладе баронице Е Јовићке у Ст. Бечеју. — Узет је, са одобрењем, на знање споразум између црквене општине у Новом Саду и њезина саслужког пароха јереја З. С. у погледу досуђене подвозарине истом пароху. — На молбу јереја А. Гр. пароха у Б. пристављен је истом за личнога помоћника син му свршени богослов М. Гр. — Тужба Л. В. из С. и тамошње црквене општине против тамошњег личног помоћника Т. Д. издато је окружном протопресвитеру на извиђај. — Поводом односне пријаве наређена је истрага против пароха у М. односно против обојице тамошњих свештеника. — Потраживање Ј. Ј. пароха у С., да се хонорар за служење у капели Остојићевој у редовну плату урачуна и према томе, а у смислу уговора склопљеног између њега и личног му помоћника, само њему призна, — одбијено је као неумесно, односно као већ једном коначно решено. — Упућен је окружни протопресвитер ст.-бечејски, да пароху сиршком (енархија темишварска) забрани свако вршење душепечитељских дужности на територију ове дијецe, а уједно ће се умолити високо кр. уг. министарство правосуђа, да у овом погледу изда сходно упутство управи сегединске државне казнице. — Наређена је истрага против пароха у Б. и П. у чијим се парохијама све већи индиферентизам према цркви појављује.

II. Епархијски административни одбор бачки
— држао је дана 29. октобра (9. новембра) о. г. под председништвом високопроевешеног господина епископа Дијецезана своју седницу, у којој су између осталог реферисани и решени ови предмети: Саопштиће се црквеној општини у Ст., да јој је високо министарство просвете у сврху оправке тамошњег парохијског дома поделило 100 фор. по с тим, да у будуће има од државне добивене припомоћи само на мољену и од високог министарства одобрену сврху утрошити, пошто јој се, у противном случају, у будуће молбе за припомоћ не ће у обзир узети.

— У смислу односног отписа високог министарства позвана је црквена општина сомборска, да за закладу Игњата Димитријевића основно писмо сачини. — На образложену представку окружног протопресвитера сомборског разрешен је досадањи управни одбор у Ст. Ст. и истом протопресвитеру поверено именовање новог управног одбора. — Поводом извештаја истог протопресвитера сомборског о спроведеној истрази против црквено-општинске управе у К., разрешена је иста управа због немара од даљег управљања, а до реорганизације црквене општине постављен је један управни одбор за вођење текућих послова. — Није дозвољено црквеној општини у С., да дуг А. М. из својих потраживања брише, но јој је дато сходно упутство, како да то потраживање осигура. — Узет је на знање извештај црквене општине у Ст. Б. у погледу одржане дражбе на мањак ради оправке закладне капеле баронице Еуфемije Јовићке, а издатак своте за ту оправку накнадно је одобрен. — Спровешће се вел. Саборском Одбору на надлежно решење спор, који се појавио између црквеног одбора у Ст. Б. и одбора петорице за руковање „заветом Софије Дражићке.“ — Узет је на знање како извештај црквене општине у Г., по којем је пронађено, да је у истој општини од 1870—1876. сваке године по 10 ланаца црквене земље мање под закуп издавано и да је услед тога црквена благајна са преко 3000 фор. оштећена, — тако и поводом тим донесени закључак: да се тадањи председник преда суду. — Одобрен је црквеној општини у Г. куп шест ланаца ораће земље. — Одобрена је измена §. 64. и 65. правила црквене општине сомборске, по којој се измени код општинског чиновничтва место „књиговеће“ укида и заводи ново место „контролора.“ — Потврђен је избор председника у Турији и Тителу. — Молба црквене општине у Ђ. ради одобрења куна 7 ланаца земље остављена је за сад нерешена, док црквена општина не искаже да је исти куп црквена скупштина закључила, односно одобрила. — Накнадно је одобрен црквеној општини у Ш. издатак на оправку црквеног торња. — Истој општини дозвољено је, да из својих рачунских књига брише као нестериву своту од 72 фор. 40 новч. — Потврђена је организација црквене општине Б. — Потврђен је обављени црквеном скупштином у Суботици избор једнога стипендисте у заклади Јована и Терезије Остојић, а уложени уток против истог избора одбијен је као неоснован. — Обавештена је црквена општина у Ст. С., да су учитељи већ по свом звању вирилни бирачи. — Упућена је црквена општина у Т., да на земљу

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

пивничког пароха, која се у т—ском хатару налази, разрезани црквено-општински прирез као неуместан отишле. — Поводом пријаве М. Б. пароха у К., да му црквена општина ни после добивеног одавде налога ни повчића за ову годину у име плате издала није, — наређено је истој општини, да прикаже списак оних општинара, који парохујал уплатили нису, да се против истих политичка егзекуција затражи. — Ј. К. скупштинар у М. услед односне пријаве и доказа, да је због криминалног преступа осуђен био, — лишен је скупштинареке части. — Пријава више одборника и скупштинара у Ђ. против тамошњег перовође угуљена је тамошњој црквеној општини, да је у свом делокругу и као првостепени форум реши. — На основу спроведене истраге против црквено-општинске управе у С., због неунашања одређене своте од плате пароха тамошњег у име дуга истог пароха, епархијском фонду, разрешен је досадашњи црквено-општински председник, због неспособности, тога звања и части, а општина упућена да друго лице за председника изабере. Уједно је истој општини поново наложено, да од плате истог пароха месечно сдређену своту одузима и у епархијски фонд уноси. Пошто је међутим истрагом констатовано, да је неизвршавању овостраних налога у овој ствари и исти свештеник узроком био, то је исти и на истражне трошкове осуђен, а поједини му поднесци, у којима напада и вређа своје претпостављене власти, уступљени су епархијској конвисторији на сходан поступак. — Узета је на знање одлука кр. суда у Јегри, по гласу, које је оставина Марије Рац рођ. Хариш коначно у властитост тамошње црквене општине прешла, те је уједно изаслано тамо од стране овог одбора поверство, да оставину ту прими, и црквеној општини преда. — Одобрени су неки прорачуни црквених општина за 1897. и више црквено-општинских рачуна из прошлих година, и то неки без примедбе и некоји са примедбама. — За оправку зграде манастира Бођана, која је сасвим оронула, умолиће се Саборски Одбор за припомоћ.

(Г. Петар Убавкић,) који се већ од дужег времена бавио у патријарашком двору нашем, радећи попреје Његове Светости патријарха Георгија, довршио је модел за ту радњу, који му је испало врло добро за руком. Модел је послат, да се по њему изради попреје у бронзи. По наручбини Његове Светости, патријарха Георгија израдио је г. Убавкић пре тога и попреје блаженопочившег митрополита Стратимировића. Оба попреја, кад буду сасвим зготовљена, сместиће се у престоној дворани у

патријарашким дворима нашим на одређено им место.

(Најстарија православна црква.) Источно од Новог Пазара на 20 минута налази се *Петрова црква*, за коју се држи, да је најстарија од свију цркава у овим крајевима. Народно предање говори да ју је подигао Апостол Тит на 40 год. по Христовом Вазнесењу. Још причају, да је у њој крштен први српски просветитељ св. Сава. На велику Госпојину о. г. служио је у њој архијерејску службу Рашко-призренски Митрополит Дионисије, наредивши, да се тај стародревни дом Божји у зид огради.

(Досад непознат светитељ) јесте Србин поп *Никодим*, кога Румуни светкују ради његових добрих дела и чудеса, која је у Румунији починио подижући на све стране цркве и манастире. Св. Никодим за њих је то исто, што за Србе светитељ Сава. Св. Никодим родио се у Прилипу за владе силног цара Душана. Отац му је био Грк, а мати Српкиња. У Влашку је, веле, побегао зато, што се кћи неког турског војводе била заљубила у њега, као у млада и лепа владику, с тога он побегне у Влашку, и тамо настави започети св. рад. Тврди се, да је св. Никодим био рођени ујак нашег српског мученика Цара — Лазара.

(Наредба васеленског патријарха.) Његова Светост васеленски патријарх Антим VII. издао је једну наредбу, која ће пуно учинити за историју православне цркве. Пошто има доста древних православних манастира, који су били од велике користи за цркву и просвјету, а данас се за њих ништа поближе не зна, наредио је свима владикама и игуманима патријарашких и ставропигијских манастира, да Му одговоре на ово троје: 1.) какви су манастири у њиховој епархији или под њиховом непосредном влашћу; 2.) који су манастири затворени или срушени и која су се сведочанства о њима сачувала у архивама; 3.) какви су манастири били у старини по усменом предању. Али сваки извештај ваља потврдити и извором, из кога је црпљен, како би био научно достоверан. Ову наредбу Његове Светости потакло је руско археолошко друштво у Цариграду.

(Хоће да купе папи Рим). Од год. 1870., од кад су римске папе изгубили Рим, а с њиме и своју световну власт, свакидашња мисао и чежња њихова, с којом лежу и устају, осим сједињења свију цркава са римским папом, јесте и та, да поврате себи Рим а с њиме и световну власт. Но кад би им се, узмимо, дало на бирање: хоће ли Рим или сједињење, нема сумње да би се приволели царству земаљскоме, а одрекли — ма и са

језујтском резервацијом — снова својих о сједињеном Јер, њима је прво: „царство од овога света.“ То сведоче сваке године многобројни конгреси римокатолика, који се држе, по упутству из Ватикана, по свима крајевима римокатолицизма, а свршују се редовно громоуцателним резолуцијама: да је папи неопходна светска власт, а ради ње и Рим, који да је незаконито од папе одузет, те да му има бити и повраћен. Таке резолуције и разни протести против „заробљења“ папиног, ничу и доносе се већ $\frac{1}{4}$ века. Па све узаман.

Рим је у добрим рукама, и оне га више не враћају. Резолуције и протести, дакле, не помажу. То виде већ и у Ватикану. Али, зато ипак не полажу оружје и не оставља их наопако. Што није могла реч и мастило, моћи ће новац. Тако данас мисле у Ватикану. Растројене и немоћне данашње финансије у италијској држави, дају ватиканским језујтима наде, да ће моћи Рим купити, кад га нису могли од немилостивих римокатоличких срдаца италијеских измолити, нити бомбардовањем конгреских резолуција и протеста на јуриш узети. И, као што јављају неки листови, језујите ватиканске сачинише већ и пројекат за тај куп. Намеравају издати проглас на све римокатолике и позвати их, да својим прилагањем помогну скупити три милијарде и више форинти, којим новцем би се онда папи купио Рим од данашње италијеске државе и предао на вечно владање римских папа.

Но има људи, који не верују, при томе, двоје: нити да ће се тај новац скупити, нити да ће се Рим хтети продати. У целом пројекту ипак има интересности. Доказује безочност језујита, која се не дрза врећати ни понос целог једног народа, ни титрати се са угледом једне државе, претпостављајући, да би кадри били себе на вапаш изнети, руглу целог света и срамоти свију времена изврћи. То могу само језујите!

(Здравица дра Полита.) Ма да „Браник“ вели, да се не налази побуђеним исправљати здравицу г. дра Полита, саопштену у последњем броју овога листа, његову односну белешку у 131 броју сматрамо ипак *исправком*, и то, за нас, доста разумљивим.

„Браник“ вели: „Као што смо извештени, тај говор г. Полита није у „Српском Сиону“ тачно донесен а ми можемо протумачити, што је описивач прославе здравицу дра Полита по сећању написао, те је због тога, немајући осим сећања, никакве поуздане подлоге за репродукцију исте здравнице, много шта додао, а много шта опет сасвим изоставио, као оно,

ради чега се и епископ Змејановић нашао погођеним. Пошто ми импровизираним здравицама при обедима у опште не дајемо важности, то се не налазимо побуђенима, ни ову здравицу дра Полита да исправљамо.“ Придаје ли „Браник“ импровизованим здравицама, па и овој г. Полита, какве важности или не, то је чисто његова ствар. Но ми смо здравицу г. дра Полита саопштили по својој информативној дужности, а саопштена је не по сећању информатора, него на основу чињених бележака за време говорене здравнице, за истинитост којих бележака информатор увек стоји на белези. Ако у саопштеном говору г. Полита и није све наведено што је он рекао — а врло мало није, и тиче се више речи него мисли, — али оно што је наведено и саопштено: *то је г. др. Полит заиста и рекао, и ништа у томе нема доданог од стране нашег информатора*. Толико ради истинитости саопштења здравнице и оправдања нашег информатора.

(Таблица критичких дана у г. 1867.) У књижари В. Валожића у Београду изашла је: „Таблица критичких дана“, коју је по Фалбовој теорији израдио П. Манојловић. Таблица садржи за сваки месец бројеве од 1 до 31, који означавају дане (датум) у датичном месецу. У колико је који од тих бројева истакнут круницом штампом, у толико је већа вероватност, да ће тога дана бити кише, или (према годишњем времену) снега. Таблица је израђена на фином картопу у укусном облику и веома подесном формату, да се може носити у цену цена је комаду само 20 хелера; може се добити у књижарницама новосадским и панчевачким.

Од Администрације.

Јављамо, да нам је наш заступник саопштио, да је поднео надлежном суду тужбе против наших дужника. Да би још за времена избегли непотребне трошкове, позивамо своје дужнике, да дужну претплату што пре пошљу.

Администрација Српског Сиона.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Добили смо на приказ:

Велика Споменица из Русије: Свеска прва: *Писма из Москве* са крунисања Николаја II. Александровића руског цара и Александре Феодоровне руске царице. (са више слика). Написао *А. Пајевић*. — Цео чист приход ове књиге намењен је фонду дра. Ђорђа Натошевића за удове и сирочад учитељску. Цена 60 новчића или 1 динар 30 пара дин — Издање књижарнице А. Пајевића 1886. штампарија Ђорђа Ивковића у Новом Саду. — Књига

је ова написана леним језиком и доста занимљиво, те је препоручујемо свакоме.

Изашао је из штампне и 3 број „Српског Пчелара. Главни уредник *Јован Живановић*, одговорни уредник *Иван Машуровић* излази једанпут месечно. Цена је листу на годину 2 фор. или 5 дин. Садржај 3 броја овај је: Пчеларски календар. — Дијаманатско правило у пчеларству. — Истресаљка. — О спекулативном прихрањивању. — О метиљу. — Поклич у корист пчеларству. — Књижевност. — Пабирци. — Одговори. — Од уредништва и администрације.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 177 1—3

Услед оставке г. Александра Торњанског овим се ради сталног попуњења учитељског места на овдашњој вероисповедној школи за I. и II. разред расписује стечај.

Годишња је плата учитељу 400 фор., у име школ. послужитеља 24 ф. за рибаше школе 10 ф., за писаћи прибор 15 фор., даље слободан стан са 3 себе, кујном, јеловником, шталом, шупом и баштом од 400□ хвати, сламе за огрев колико потребно буде и 1 фор. за сваки погреб где позван буде.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати, при сваком богослужењу у цркви за левом певницом појати, децу црквеном појању учити, уз частни пост укршњи средом и петком на јутрењу и преждеосвећењу долазити.

У обзир ће се узети само они компетенти који су учитељску школу у Сомбору свршили и испит из мађарског језика положили.

Рок стечају траје до 10. децембра 1896. год.

Из седнице црквено-школског одбора држаног у *Сри. Арадиу* 6. (18.) октобра 1896. г.

Александар Торњански Воин Цукић
перовођа. председник.

СТЕЧАЈ. 172 3—3

Услед решења Епархијског школског одбора Бачког од 10. (22.) октобра 1896. број III. O. 1281/264. ex 1896. расписује се стечај на српској вероисповедној *основној школи* у *Пиросу*.

Редовна плата је 300 фор., за повторну школу 40 фор., за пероводство 20 ф., за дрва 21 ф., у име школског прибора 5 фор., ораће земље 2 катастрална јутра и 1000□ хвати на коју учи-

тељ сваковрну порезу и еквивалент плаћа. Од укопа где позван буде 75 нов., од парастоса где се позове 50 нов. Стан слободан са две собе, кујном, комором, шталом, шупом за кола и пространом баштом.

Дужности су осим прописаних школ. уредбом и наредбама школ. власти још: у једној певници појати и децу у црквеном појању обучавати.

Компетовати могу они, који су сомборску пре-парандију свршили, и испит из мађарског језика положили. Рок је стечају за 4 недеље од првог увршења овог стечаја у „Српском Сиону“.

Из седнице школског одбора држане 24. окт. (5. новембра) 1896. у *Пиросу*.

Милан Козаров Јован Шијачки
перовођа. председник.

Бр. К. 548 ex 1896.

173 2—3

СТЕЧАЈ.

На једно упражњено стипендијско место у заклади покојног Петра Божића с износом од годишњих 150 фор. ав. вр.

Првенство имају сродници завештачеви. Питомци, који се уче у средњим школама, морају слушати науке своје у срп. вел. гимназији у Карловцима. Молбенице се имају до 9. (21.) децембра 1896 код потписане епархијске власти поднети.

Из седнице епархијске: конзисторије држане у Темпшвару 15. (27.) октобра 1896.

Епархијска Конзисторија Темпшварска.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 174 2—2

Управа Ман Вел. Ремете продаваће дана 15. (27.) Новембра о. г. на јавној дражби 15—20. кат. јутара своје шуме за сечу тако, да је дотични купац дужан исту површину шуме у становитом року из корена повадити и сасвим чисту за орање спремљену предати.

Условија могу се видети сваки дан, као и на дан дражбе у писарни манастирској.

Ман. Вел. Ремета, 28. Окт. 1896.

Управа Манастира Велике Ремете.

Ad бр. К 767 530 ex 1896.

169 3—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Милице Турајлић рођ. Лукић из Шида против супруга јој Пантелејмона Турајлића, непозната боравишта, — овим се позива речени супруг Пантелејмон, да има у року од 6 месеци, рачунајући од дана првог увршења овог у новинама, или сам лично овој конзисторији предстати или место пребивања свога пријавити, иначе ће против њега по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ведена бракоразводна парница и без њега довршена бити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 8. 20. октобра 1896.

Архидијезална конзисторија.

Ad E. бр. 466. 511. К. 182. 1896.

170 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију VI. кл. у Дуна Сечују.

Интеркалара нема.

Компетенти, који ово место получить желе, имају се са својим ваљано инетруисаним молбеницама до 30. нов. (12. дец.) 1896. на подписану конзисторију обратити.

Из седнице епарх. конзисторије будимске држане у Св. Андрији 16. (28.) септ. 1896.

Јеремија Мађаревић.

Епископ.

СТЕЧАЈ. 176 3—3

На упражњено учитељско место на срп. нар, вероисповедној мушкој школи у Беоцину расписује се стечај.

Плата је 410. фор за редовну обуку; 40. фор. за повторну; од укупа, где позван буде, 1 фор., и стан у школској згради са две собе, кујном и побочним зградама.

Поред прописане обуке дужан је учитељ у цркви појати и децу у појању обучавати.

Рок пријаве 1. (13.) Децембра 1896. када ће се и избор обавити.

Из седнице привременог цркв. одбора срп. прав. црквене општине у Беоцину 28 Октобра (9. Новембра) 1896.

Гавра Живковић
парох и председник.

ЛИВНИЦА ЗВОНА И МЕТАЛА АНТОНА НОВОТНИЈА У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од менеј изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако, да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торуњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваршиту.

28 15—27

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА